

İLKÖĞRETİMDE KAYNAK ARAYIŞLARI

Yüksel KAVAK
Ergin EKİNCİ
Feyyat GÖKÇE

Bu yazıda, "İlköğretimde kaynak arayışları" başlıklı bir araştırmanın kısa bir özeti sunulmakta ve bulguları tartışmaya açılmaktadır. Araştırma, Ankara il merkezi ve Polatlı ilçesine bağlı köy ilkokulları ve ilköğretim okullarında yürütülmüştür. Araştırmanın temel amacı, ilköğretime ayrılan kamu kaynaklarının yetersizliği karşısında ilköğretim kurumları yöneticileri ve/veya okul koruma derneklerinin kamu dışı kaynak yaratma girişimlerini (kayıt parası, katkı payı, dergi parası payı, diploma, karne satışı payı, vb.) ve sınıf ortamında para toplama işlerinin öğrenciler ve eğitim üzerindeki etkilerini koymak ve irdelemektir.

1. Giriş

Son 10-15 yıldan bu yana Türk kamuoyu, ilköğretim okullarının (ortaöğretim de dahil edilebilir) yeni öğretim yılma başladığı günlerde, basm-yaym organlarında, okul yönetimleri ve/veya koruma derneklerinin okullara ilişkin parasal taleplerine karşılık velilerin yoğun yakınmalarına ve Milli Eğitim Bakanlığının bu konulardaki değişik açıklamalarına tanık olmaktadır.

İlköğretim okullarına kaynak sağlamaya yönelik girişimlerden ilki, "kayıt parası" veya kayıtlar sırasında velilerden "bağış" adı altında istenen paralardır.

Kayıt paralarına ilişkin tartışmalar sürerken, 1994-95 öğretim yılından itibaren, Milli Eğitim Vakfı adına, önce Ankara ve İstanbul'da pilot nitelikte olmak üzere "eğitime katkı payı" adı altında ilk ve ortaöğretim öğrencilerinden her ay aidat alınması uygunlamasına geçilmiştir.

Kavak, Ekinci ve Gökçe

Eğitim giderlerine katılıma yönelik olarak velilerden doğrudan alman "kayıt paraları" ile "eğitime katkı paylarına" ek olarak, okul yönetimi ya da koruma derneklerinin okullara kaynak yaratmaya dönük girişimlerinden birisi de; dergi ve kitap satışlarından elde edilen paylardır.

Yine, okulların bir başka gelir kaynağı, bir kaç yıl öncesine kadar okullar tarafından satılan, ancak daha sonra Milli Eğitim Vakfı tarafından satılmaya başlanan, karne, diploma, teşekkür ve takdir belgelerinden okullara bırakılan paylardır.

Basm-yaym organları aracılığı veya okul koruma derneklerinin yıllık faaliyet raporlarının incelenmesinden sağlanan bilgilere dayanarak, okulların diğer gelir kaynakları arasında, okul kıyafeti, servis aracı, vb. öğrenci gereksinimleri konusunda ilgili işletmelerle yapılan anlaşmalar ve bu yolla okula sağlanan bağışlardır.

İlköğretim okulları yönetimleri ve/veya koruma derneklerinin, okullara kaynak sağlamaya yönelik bu çabaları, dikkatle incelendiğinde, ilköğretim hizmetlerinin kamuca karşılanmayan ya da karşılanamayan kısımlarının giderek öğrenci velilerine yüklenmesi yönünde bir eğilim olduğu hissedilmektedir.

Kaynak sorununu aşmaya yönelik uygulamalarla sağlanan katkıların yükünün kimler tarafından karşılandığının yanısıra, bu katkıların sağlanma biçiminin eğitimin niteliğini nasıl etkilediğinin de bilinmesi gerekir. Çođu kez kaynak sağlama etkinlikleri (örneğin, katkı payı parasını toplama) bizzat öğretmenler tarafından yürütölmektedir. Bu etkinliklerin yürütöldüğü yerin sınıflar olduğu göz önüne alındığında öğretmenin konumu ve eğitimin niteliğine olan etkileri kolayca kestirilebilir.

Türkiye'deki bu kamu dışı kaynak arayışları ve uygulamalarının ardında, Türkiye'de ilköğretimin ana finansman kaynakları olan devlet bütçesi ve yerel yönetimlerden (ıl özel idareleri, köy yönetimleri) ilköğretime ayrılan kaynakların yetersiz olduğu kanısı yatmaktadır.

O halde, ilköğretimin finansmanı konusunda bir değerlendirme yapabilmek için başlangıçta, Devlet bütçesinden ve il özel idare bütçelerinden ilköğretime ayrılan kaynakların ortaya konulması gerekir. Diğer taraftan, araştırmanın odak noktasını oluşturan özel katkıların türleri ve bunların özel katkılar içindeki yerleri okul müdürlerinden, bu özel katkılardan sınıf öğretmenleri tarafından toplananların (eğitime katkı payı, dergi parası, karne parası vb.) nasıl toplandığı ve paraların toplanması sırasında ortaya çıkan sorunların neler olduğu da sınıf öğretmenleri tarafından elde edilen nitel verilerle ortaya konacak ve tartışılacaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Araştırma ilk aşamada, devlet bütçesi ve il özel idare bütçelerinden ilköğretime ayrılan kaynakların miktarını saptama ve yeterliliğini irdeleme ile ilköğretim kurumlarının "özel" gelir kaynaklarının neler olduğunu saptama ve özel gelirlerin boyutunu tartışmayı amaçlamıştı. Ancak, uygulama sırasında okul müdürleri ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler, öğretmenlerin "sınıf içinde para toplama işlemlerinin" yönetici-öğretmen-veli ve öğrenciler arasında sürtüşmelere yol açtığı ve eğitimin niteliğini zedeler boyutlara vardığı konusunda önemli ipuçları sağlamıştır. Bu izlenim sonucunda, araştırmanın amacı, "sınıf içinde para toplama" ve araştırmanın devam ettiği 1994-1995 öğretim yılında uygulamaya konan "Eğitime Katkı Payı" projesi konularını da içerecek nitelikte genişletilmiştir. İşte bu genel amaçlar çerçevesinde araştırma aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır:

1. Devlet bütçesinden ilköğretime ayrılan kaynakların yıllara (1985-1995) göre gelişimi nasıldır?
2. İl Özel İdare bütçelerinden ilköğretime ayrılan kaynakların yıllara (1985-1995) göre gelişimi nasıldır?
3. İlköğretim kurumlarının özel gelir kaynakları nelerdir? Bu özel kaynaklar:
  - a) Yerleşim yerine (köy/kent) göre,

Kavak, Ekinci ve Gökçe

- b) Kent okullarında, velilerin gelir düzeyine göre değişmekte midir?
4. İlköğretim okullarının özel gelir kaynakları arasında en yüksek miktarı oluşturan kaynak türleri hangileridir? Bu kaynaklar köy ve kent okullarına göre değişmekte midir?
5. İlköğretim okullarında sınıf içinde öğretmenler tarafından kaç tür para toplanmaktadır? Bu paraların toplanması sırasında ortaya çıkan güçlükler nelerdir? Sınıf içinde para toplamanın eğitim üzerinde olumsuz etkileri var mıdır?
6. İlköğretim okullarının çeşitli giderleri hangi gelir kaynaklarıyla karşılanmaktadır? Giderlerin karşılanma kaynakları kent ve köy okullarına göre değişmekte midir?
7. İlköğretim okullarının mali kaynak sorunlarının çözümü konusunda okul müdürleri ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, Türkiye'de ilköğretime ayrılan kamu kaynakları ve özel idare kaynakları ile Ankara'daki ilköğretim kurumlarının özel gelir kaynaklarını saptamaya yönelik *betimsel* bir çalışmadır.

Araştırmanın, ilköğretim kurumlarının özel gelir kaynakları ve giderlerinin hangi kaynaklardan karşılandığının saptanmasına ilişkin evreni Ankara ilindeki ilköğretim (ilkokullar ve ilköğretim okulları) kurumlarıdır.

Kent ilköğretim kurumlarına ilişkin veriler Ankara il merkezindeki ilköğretim kurumları müdürleri (227 kişi), köy ilköğretim kurumlarına ilişkin veriler ise küme örnekleme yöntemiyle seçilen Polatlı ilçesi köy okulu müdürlerinden (52 kişi) elde edilmiştir. Diğer taraftan, ilköğretim kurumları sınıflarında öğretmenler aracılığı ile toplanan paraların türleri ve para toplama işlemlerinin aileler ve eğitim açısından ortaya çıkardığı sorunları derinlemesine analiz etmeye yönelik nitel

veriler de Ankara il merkezindeki ilköğretim kurumları öğretmenlerinden (24 öğretmen) elde edilmiştir.

Araştırma için gerekli verilerin elde edilmesi için iki ayrı bilgi toplama formu kullanılmıştır. Bunlardan, okul müdürlerine uygulanan *anketler*, ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri aracılığıyla, öğretmenlere uygulanan *yapılandırılmış görüşme formları* ise yüzyüze uygulanmıştır.

Anket uygulamalarıyla elde edilen nicel veriler, genellikle sayı ve yüzdelerle özetlenmiş, yapılandırılmış görüşme formu yoluyla elde edilen nitel veriler ise önce öğretmenlerin kendi ifadeleriyle sunulmuş, ardından özetlenmiş ve yorumlanmıştır.

4. Araştırma Bulgularının Özeti

4.1. Devlet bütçesinden ilköğretime ayrılan kaynaklar

Bir ülkede eğitime verilen önemin temel göstergelerinden birisi G S M H, diğeri ise devlet bütçesinden eğitime ayrılan paylardır. 1985-95 yılları arasında Türkiye'de G S M H içinde eğitimin payı 1993 yılında %5.3 ile konsolide bütçe içindeki payı ise 1992 yılında %18.9 ile en üst düzeye çıkmıştır. Aynı göstergeler diğeri yıllarda ise, sırasıyla, %2 ve %10'lar düzeyinde seyretmiştir.

Diğeri taraftan, toplam eğitim bütçesi içinde ilköğretimin payının 1985-95 arasında %40.4 ile %44.7 arasında değiştiği, ilköğretime ayrılan payın son yıllarda düşüş içinde olduğu gözlenmektedir. 1994 yılında ilköğretime ayrılan bütçenin %92.3'ünün de personel giderlerine harcandığı dikkate alındığında, ilköğretim bütçesinin büyük ölçüde personel bütçesi görünümünde olduğu söylenebilir.

4.2. İl Özel İdare gelirlerinden ilköğretime ayrılan kaynaklar

Özel idarelerin, öz gelirlerinden ilköğretime ayırdıkları kaynakların toplam ilköğretim bütçesi içindeki payı 1985

Kavak, Ekinci ve Gökçe

yılında %2.0 iken 1990 yılında %1.4'e, 1995 yılında %0.1'e gerilemiştir.

4.3. İlköğretim kurumlarının özel gelir kaynakları

1. Ankara il merkezindeki (kent) ilköğretim kurumlarının 27 çeşit özel gelir kaynağı (genel bütçe ve özel idare bütçelerinden ayrılan kaynakların dışında) yarattıkları görülmektedir. Bu bağlamda, kent ilköğretim kurumlarında, dergi, diploma ve karne satışlarından alınan paylar ile kayıt parası, gönüllü nakit bağış ve Koruma Derneği üye aidatlarının en yaygın (okulların %50'sinden fazlası) gelir kaynaklarını oluşturduğu görülmektedir (Tablo: 1).
2. Söz konusu 27 çeşit gelir kaynağından; kayıt parası, eğitime katkı payı ve koruma derneği üye aidatı gibi kaynaklar, velilerin eğitim giderlerine doğrudan katılımı ve/veya eğitimin maliyetlerini kamuyla paylaşmaları anlamını taşıyabilecek gelir kaynaklarıdır, ikinci grupta ele alınabilecek olan, diploma, karne, takdir ve teşekkür belgeleri, dergi ve kitap satışlarından alınan paylar ile taşıt işletmecileri ve imalatçı işyeri veya mağazalardan (okul kıyafeti, arma vb.) alınan bağışların tamamının olmasa bile bir bölümünün asıl yüklenicisinin de veliler olduğu düşünülmektedir. Böylece, koruma dernekleri ve/veya okul yönetimleri, dolaylı yöntemlerle yine velileri eğitim giderlerine ortak etmektedirler. •
3. Köy ilköğretim kurumlarının 20 çeşit gelir kaynağına sahip oldukları gözlenmektedir. Bu okullarda gözlenen en yaygın gelir kaynakları arasında; karne parası (%42.3), diploma parası (%40.3), zorunlu masraflar için velilerden alınan paralar (%32.6), gayrimenkul gelirleri (%28.8) ve takdir-teşekkür belgeleri (%21.1) sayılabilir (Tablo: 1).

4.4. İlköğretim kurumlarında sınıf içinde toplanan paralar ve para toplama işlemlerinin ortaya çıkardığı sorunlar

- Okulların sağladığı gelir kaynaklarının bir kısmı (örneğin, kayıt parası, kıyafet satış bağışı vb.) koruma derneği yönetimleri aracılığıyla toplanırken bir kısmı da (örneğin, katkı payı, karne, dergi parası vb.) sınıf içinde öğretmenler

aracılığıyla toplanmaktadır. Bu bağlamda, okul müdürlerinden elde edilen niceliksel verilere paralel biçimde okuldan okula (öğretmenden öğretmene) değişmekle birlikte sınıflarda öğretmenler tarafından 25 çeşit para toplandığı gözlenmektedir. Bunlardan en yaygın olanları, eğitime katkı payı, karne, dergi, okul arması, diploma paraları, fotoğraf parası vb.dir.

- Sınıfta toplanan paraların toplanma oranları %50 ile %100 arasında değişmektedir. Bunlardan, diploma, karne, dergi ve kitap paraları %90'in üzerinde toplanırken, eğitime katkı payı ve koruma derneği üye aidatlarının %50-90 oranlarında da toplanması kritik bir nokta olarak vurgulanabilir.

4.5. Öğretmenler tarafından sınıfta para toplama işlemleri ve bu işlemlerin ortaya çıkardığı sorunlar

Öğrencilerden hangi amaçla ne miktar para toplanacağı ve bunun süresi, ya okul müdürü tarafından veli toplantılarında velilere ya da ders ortasında hoparlörler aracılığıyla sınıflara ya da öğretmen tarafından öğrencilere duyurularak yürütülmektedir.

Öğrenciler veya zaman zaman veliler tarafından getirilen paralardan "eğitime katkı payı" paraları makbuz (Milli Eğitim Vakfı) verilerek, diğerleri (örneğin, dergi, kitap, fotoğraf vb.), her para için ayrı bir liste tutularak (listeleme yöntemi) getirenlerin işaretlenmesi yoluyla toplanmaktadır.

Paralarını zamanında getirmeyen öğrenciler, genellikle ilk derslerde ad okunarak uyarılmakta veya bazı okullarda okul müdürü ya da öğretmen tarafından eve gönderilerek paranın getirilmesi sağlanmaktadır.

- Yasal dayanak yetersizliği nedeniyle okul yöneticilerinin çoğunluğu, -büyük ölçüde eğitime katkı paylarıyla sınırlı olmak üzere- emir verememektedir. Ancak, bazı okul yöneticilerinin, Valilik genelgelerine atıfla resmi yazı imzalattıkları, para toplamayanlar için soruşturma açılacağını söyleyerek öğretmenleri harekete geçirdikleri anlaşılmaktadır.

Ödeme gücünden yoksun çocuklardan toplanacak paralar konusunda (özellikle katkı payı ve Koruma Derneği üye

Tablo 1. İlköğretim Kurumlarının Özel Gelir Kaynaklarının Yerleşim Birimlerine Göre Dağılımı (N= 279)

Kent (N=227)			Köy (N =52)		
Gelir Kaynakları	Sayı	%	Gelir Kaynakları	Sayı	%
Dergi satışları	174	76.7	Karne parası	22	42.3
Diploma parası	169	74.4	Diploma parası	21	40.3
Karne parası	167	73.5	Zorunlu masraflar için		
Kayıt parası	136	60.0	velilerden alınan paralar	17	32.6
Gönüllü nakit bağışlar	134	59.0	Köy tüzel kişiliği veya		
Üye aidatı (Koruma Der.)	122	53.7	hazineye ait gayrimenkul-		
Kooperatif geliri	89	39.2	lerden elde edilen gelirler	15	28.8
Kantin kira geliri	60	26.4	Takdirname-teşekkürname	11	21.1
Dışardan bitirme sınavına katılanlardan alınan bağışlar	51	22.4	Gönüllü nakit bağışlar	10	19.2
Zorunlu masraflar için veliden alınan paralar	45	19.8	Okul arazisi gelirleri	9	17.3
Yetiştirme kursları geliri	42	18.5	Gönüllü aynı halk katkıları	6	11.5
Spor kolu parası	40	17.6	Dergi satışları	6	11.5
Pul fotoğraf gelirleri	38	16.7	Kamu kurum ve kuruluşlarından sağlanan aynı destekler	4	7.6
Gönüllü aynı halk katkıları	33	14.5	Ders kitabı satışı payları	3	5.7
Takdirname-teşekkürname	30	13.2	Kooperatif geliri	2	3.8
Okul arması gelirleri	29	12.7	Özel kurumlardan-işletmelerden alınan aynı destekler	2	3.8
Gece ve başka sosyal etkinliklerden elde edilen gelirler	29	12.7	Kayıt parası	1	1.9
Ders kitabı satışı	28	12.3	Üye aidatı (Koruma Derneği)	1	1.9
Kamu kurum ve kuruluşlarından sağlanan aynı destekler	28	12.3	Yetiştirme kursları gelirleri	1	1.9
Yardımcı ders kitabı satışı	22	9.7	Yardımcı ders kitabı satışı	1	1.9
Kantin işletme geliri	22	9.7	Dışardan bitirme sınavına katılanlardan alınan bağışlar	1	1.9
Servis araçlarından alınan bağışlar	19	8.3	Kantin işletme geliri	1	1.9
Özel kurumlardan-işletmelerden alınan aynı destekler	9	3.9	Spor kolu parası	1	1.9
Öğrenci kıyafeti satış gelirleri	7	3.0			
Fotokopi ve teksir gelirleri	6	2.6			
Otopark gelirleri	2	0.8			
Dersanelere gönderilen öğrenciler için dersanelerden alınan bağışlar	2	0.8			

aidatı) okulların izledikleri ortak yaklaşımın, belli bir kontenjan ayırma olduğu anlaşılmaktadır.

Para toplama konusu (özellikle eğitime katkı payı, üye aidatı vb. eğitim giderlerine katılıma doğrudan dönük olanlar) zaman zaman okulla ilgili gruplar arasında çatışmalara yol açmaktadır. Yüksek gelir gruplarında bu tür çatışmalara pek rastlanmamaktadır.

Bu çatışmalar, para toplama işinin öğretmenler açısından çok sıkıntılı bir süreç olduğunu gözler önüne sermektedir. Nitekim, bu uygulama ve çatışmalar, öğretmenin saygınlığına gölge düşürmekte, moral bozukluğuna yol açmakta, hatta soruşturma konusu olabilmektedir.

Para toplama işi, öğretmenlerde; moral bozukluğu, stres, öfke, kızgınlık, üzüntü ve güdülenme düşüklüğü, öğrencilerde ise; utanma, eziklik duygusu, konsantre olamama, öğretmene karşı soğukluk ve güvensizlik, mahcubiyet gibi psikolojik doğurgulara yol açmaktadır.

.5. İlköğretim kurumlarının giderlerini karşıladıkları kaynaklar

Kent ilköğretim kurumlarının işletme giderleri arasında yer alan yakıt, elektrik ve su giderleriyle ek bina ve tesis yapımlarının, okulların çoğunluğunda genel bütçe ve özel idare kaynaklarından karşılandığı görülmektedir. Buna karşılık, PTT, küçük bakım-onarım, mobilya ve döşeme, kırtasiye ve temizlik malzemesi giderlerinin ise okulların çoğunluğunda özel gelirler ile karşılandığı dikkati çekmektedir. Ancak bu bulgulara ek olarak, eğitime katkı payı projesinin uygulamaya geçmesinin ardından, daha önce devlet bütçesinden karşılanmakta olan elektrik ve su giderlerinin karşılanması da tamamen okullara (dolayısıyla velilere) bırakılmıştır.

Köy okullarında ise; yakıt, elektrik, büyük ve küçük bakım-onarım giderlerinin okulların büyük bir bölümünde köy bütçesiyle karşılandığı, buna karşılık genel bütçe ve özel idare desteğinin, bazı okullar ve araç-gereç, kırtasiye ve temizlik malzemesi desteğiyle sınırlı kaldığı gözlenmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Genel olarak tüm eğitim kademelerinde, özel olarak ilköğretimde sayı ve nitelik açısından ulaşılan durum ile uluslararası göstergeler dikkate alındığında, devlet bütçesinden eğitime ve ilköğretime ayrılan kaynaklar yetersizdir. Mevcut kaynak akışıyla, geçmişin açıklarını ve günümüzün gereksinimlerini karşılamak mümkün değildir. Bu durum, ilköğretime kaynak sağlama ve kaynak dağıtım konularında yeni yaklaşımları ve açılımları gerektirmektedir.

Bu bağlamda, istikrarlı bir demokrasi ve ekonomik büyüme için ulusal düzeyde ilköğretim seferberliği ilan edilmelidir. Bu seferberliğin lokomotifleri sivil toplum örgütleri ve kitle iletişim araçları olmalıdır. Bu grupların ana hedefi, çocuk ve ilköğretimin önemi konusunda kitleleri bilinçlendirip kamuoyu oluşturarak siyasal iktidarları etkilemek olmalıdır. Bu ana hedef doğrultusunda sivil toplum örgütleri ve kitle iletişim araçlarının bir bütünlük içinde ve eşzamanlı olarak ele almaları gereken konular şunlar olmalıdır:

1. Devlet bütçesinden eğitime ayrılacak kaynaklar %20'ler düzeyine çıkarılmalıdır.
2. Kamu eğitim bütçesinde ilköğretime öncelik verilmeli ve ilköğretime ayrılacak pay %50'lerin üzerine çıkarılmalıdır.
3. Belediyelere, hem bütçelerinden ilköğretime kaynak tahsis etme hem de ilköğretim kurumları açma ve işletme yükümlülüğü verilmelidir.,
4. özel ilköğretim kurumlarının yaygınlaştırılması teşvik edilmelidir.
5. Kamu kaynaklarının yetersizliği nedeniyle, ekonomik durumu uygun olan velilerin eğitim giderlerine katılımının gerekliliği ve önemi ortaya konmalı ve eğitim giderlerine katkıları özendirilmelidir.
6. Eğitim giderlerine katılım payı olarak velilerden alınacak paraların miktarının belirlenmesi, toplanması ve harcanmasının denetimi için velilerin de etkin olarak yer alabileceği yeni bir yapılanmaya gidilmeli, bu süreç içinde öğretmen ve öğrenciler (sınıf içi) yer almamalıdır.

7. Okula dayalı veli örgütleri (Koruma Derneği ve Okul-Aile Birliği) daha iyi çalışır hale getirilmeli ve okullarına sahip çıkan "aktifveli" teması işlenmelidir.
8. Ekonomik durumu uygun olan ailelerden eğitim giderlerine katılım payı alınırken, eğitim olanaklarından yararlanmada dezavantajlı gruplara (kırsal kesim, gecekondulu, yoksullar vb.) kitap, eğitim araç-gereci, giyim, gıda, ulaşım vb. destekler sağlanmalıdır.
9. Kaynakların etkin kullanımı için eğitim yönetimi kapasiteleri güçlendirilmelidir.

Sonuç olarak, ilköğretim, iyi insan, topluma, yasalara saygılı, toplumsal sorunlara duyarlı iyi yurttaş yetiştirmenin ve kalkınmanın anahtarıdır. Bu önemi nedeniyle ilköğretim, tüm toplumu ilgilendiren bir girişimdir ve ancak toplumun tüm kesimlerinin katılımıyla geliştirilebilir.

KAYNAKÇA:

- Adem, Mahmut. *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, 1993.
- Akılhoğlu, Tekin, *insan Haklarının Korunması Alanında Uluslararası Temel Belgeler*. (Genişletilmiş Üçüncü Basım), Ankara: Bilgi Yayınevi, 1995.
- Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü, 5.9.1996 tarih ve 1170Ğ37785 sayılı yazı.
- Bishop, George. *Alternative Strategies for Education*. Hong Kong: Macmillan Publishers 1989.
- Bülbül, A. Sudi. "Dünya Eğitim Bunalımı ve Eğitimin Finansmanı Sorunu". *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1998, C.21, s.1-2, ss. 393-408.
- Colclough, Christopher and Lewin, Keith. *Educating All the Children: Strategies for Primary Schooling in the South*. Oxford: Clarendon Press, 1993.
- Haddad, W.D., M. Carnoy, R. Rinaldi and O. Regel. *Education and Development: Evidence for New Priorities*. Washington D.C., 1990.

Kavak, Ekinci ve Gökçe

MEB-APK. 21.8.1996 tarih ve B.08.0. APK. 0.03.03.00Ğ2182 sayılı yazısı Genelge: 1996Ğ55).

MEB. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. 1.9.1993 tarih ve 520. EÖÖİŞ. 93Ğ15134 sayılı yazı (Genelge: 1993Ğ57).

Milliyet. "Kayıtta Para Yok". 20.8.1992, s.13.

Milliyet. "Para Yoksa Kayıt da Yok", 17.8.1994. s. 13.

OECD, *Education at a Glance: OECD Indicators*. Paris: 1996.

Sen, Hasan. "Kayıtlar ve Bağış", *Milliyet*. 6.9.1992, s. 13.

Tanrıseven, Ümit. "Milli Eğitim Vakfı'ndan 'Soygun' Gibi Zam", *Milliyet*. 18.10.1994, s.8.

Tilak, J.B.G. *Education and Its Relation to Economic Growth, Poverty and Income Distribution-Past Evidence and Future Analysis*. Washington 1989.

UNDP. *Human Development Report 1996*. Oxford University Press, 1996

WORLD BANK. *Primary Education: A World Bank Policy Paper*. Washington, D.C. 1990.

Yazarlar

Doç. Dr. Yüksel KAVAK, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı öğretim Üyesidir.

C. Ergin EKİNCİ, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisidir.

Feyyat GÖKÇE, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisidir.